

Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV)

Mgr. Alena Pastorková

Tel.: +421 905 370 680

Email: alena.pastorkova@uluv.sk

Web: www.uluv.sk

Tlačová správa, 14. 9. 2023

Majstri ľudovej umeleckej výroby za rok 2023

Systematicky od roku 1959 udeľuje ÚĽUV spoločne s Ministerstvom kultúry SR čestný titul majster/majsterka ľudovej umeleckej výroby jednotlivcom za umelecký prínos a dosiahnuté výnimočné výsledky pri rozvíjaní konkrétneho výrobného postupu ľudovej umeleckej výroby a tradičných remesiel.

O udelení titulu rozhoduje komisia zložená z výtvarníkov, etnológov, dizajnérov a ďalších odborníkov. Nominantov každoročne navrhujú predovšetkým pracovníci úseku odborných činností ÚĽUV-u, ktorí s nimi konzultujú aj kolekciu výrobkov predkladaných na posúdenie. Vybrať spomedzi množstva vynikajúcich adeptov tých, ktorí budú v danom roku ocenení, je náročná úloha, a titul majstra/majsterky ľudovej umeleckej výroby tak získava na prestíži.

Tento rok boli ocenení piati výrobcovia, ktorí svojou prácou majstrovsky uchovávajú a autorsky rozvíjajú jedinečné prvky nášho kultúrneho dedičstva pre budúce generácie. Dňa 14. septembra 2023 si v bratislavskom sídle ÚĽUV-u prevzali z rúk ministerky kultúry SR Silvie Hroncovej ocenenia Alžbeta Gregorová v oblasti čipkárstva, František Hubek v oblasti výroby keramiky, Lukáš Jurčo v oblasti kožušníctva, Monika Kunová v oblasti výšivkárstva a Marian Plavec v oblasti výroby hudobných nástrojov.

Alžbeta Gregorová sa narodila vo Zvolene. V súčasnosti žije striedavo v Banskej Bystrici a na Starých Horách, kde aj tvorí. So Starými Horami, niekdajšou „mekkou“ slovenského čipkárstva, je prepojená od mladosti. Pochádzala odtiaľ jej stará mama, čipkárka Mária Chladná, ktorú ako dievča pravidelne navštevovala a učila sa od nej paličkovať prvé vzory starohorských čipiek. Druhýkrát sa dotkla paličkovanej čipky na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, kde študovala odbor výtvarná výchova. V roku 1992 si založila živnosť zameranú na výrobu paličkovanej čipky uplatnenej v odevnom dizajne a prevádzkuje ju dodnes.

Časom sa ako najžiadanejšie u jej zákazníkov vyšpecifikovali detaily soľnobanskej čipky v rôznych farebných variantoch, ktoré dodáva aj do predajní ÚĽUV-u. Vďaka výtvarnému vzdelaniu dokáže vytvárať nové vzory paličkovanej čipky, a to nielen pre seba, ale aj pre iné čipkárky. Preskúmanú má predovšetkým starohorskú čipku, ku ktorej pristupuje tvorivo. Skúsenosti má aj s odovzdávaním remesla začiatočníkom a mladej generácii vo forme lektorovania, workshopov a individuálnych konzultácií. V minulosti viedla kurz paličkovania pre začiatočníkov v Regionálnom centre remesiel ÚĽUV v Banskej Bystrici.

Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV) vykonáva a podporuje aktivity vedúce k zachovaniu a rozvíjaniu tradičných remesiel a ľudovej umeleckej výroby v súčasných podmienkach. Riadi Regionálne centrá remesiel, vykonáva múzejnú, dokumentačnú, výstavnú a edičnú činnosť. Vzájomnou spoluprácou s výrobcami a dizajnermi trvale podnecuje vznik nových diel. Viac o aktivitách ÚĽUV: www.uluv.sk.

Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV)

Mgr. Alena Pastorková

Tel.: +421 905 370 680

Email: alena.pastorkova@uluv.sk

Web: www.uluv.sk

František Hubek je rodák z Bratislavy. Manuálne zručný bol od detstva, čo zavážilo aj pri výbere strednej školy. Vyučil sa v škole podniku Slovenská ľudová majolika (SĽM), v ktorom začal hneď aj pracovať. V džbankárskej dielni, kde boli jeho kolegami výrazné tvorivé osobnosti Miloslav Orságh, Ján Viglaš, Marián Liška či Drahoslav Chalány, sa priučil skutočnému remeslu. V roku 1990 zo SĽM (podobne ako mnohí iní) odchádza a vydáva sa na cestu samostatnej obživy, na ktorej úspešne vytrval až do dnešných dní.

Rokmi si vytvoril sortiment i rytmus, vďaka ktorým sa vie keramikou užívať. V počiatkoch samostatného podnikania vyrábala majoliku a zadymovanú keramikú. Postupne pribral aj kameninu, šamot a v ostatných rokoch vyrába aj porcelán. Popri úžitkovom sortimente sa venuje aj figurálnej tvorbe. Veľký dôraz kladie na výber materiálu. Za dôležité vždy považuje skúšky hliny i glazúr, ako sa správajú v symbióze, aby malo výsledné dielo vždy najvyššiu technickú kvalitu. Bavia ho štruktúry vznikajúce pri spracovaní rôznorodých keramických materiálov, ktorým sa dnes venuje. Jeho sortiment tvorí úžitkový riad prispôsobený aktuálnym potrebám a prániam ľudí: misy, džbány, taniere, šálky na najrôznejšie účely, nádoby, ale aj spomínané plastiky. O svoje skúsenosti sa rád delí s odbornou komunitou, vediac, že každá výmena ľudí obohacuje.

Lukáš Jurčo pochádza z Detvy. Región jeho pôvodu je dodnes spájaný so živými prejavmi tradičnej ľudovej kultúry. Do tejto sféry ho uviedol i smeroval učiteľ Anton Trebuľa-Kečkár. Počas vysokoškolského štúdia v Banskej Bystrici sa dostal do dielne kožušníka Karola Juráška, ktorý mu ochotne ukázal základné kožušnícke postupy pri strihaní a šití výrobkov. S remeselnými zručnosťami získaval zároveň aj teoretické poznatky. Ešte počas štúdia sa pustil do cieleného systematického terénneho výskumu kožušníctva v regiónoch Podpoľania a Novohradu. Zamerával sa predovšetkým na fotografovanie a prípadné získanie zachovaných kožušníckych výrobkov, nástrojov a historických fotografií.

Kožušníctvu sa začal venovať aj prakticky a čoskoro sa mu toto remeslo stalo živobytím. V súčasnosti dokáže Lukáš Jurčo vyrobiť kožuchy z rôznych regiónov – okrem Podpoľania a Novohradu napr. aj z Liptova (L. Osada, L. Teplička), zo Spiša (Vikartovce, Orlov, Oľšavica), z Horehronia (Polomka) i z Hontu (Senohrad, Sucháň, Žibritov). Významnou súčasťou jeho tvorby sú lektorské a prednáškové aktivity. Kožušnícke tvorivé dielne celi primárne na deti a mládež, ale vykonáva ich aj pre osvetové strediská v okolí svojho bydliska. Ako lektor výroby pletených vlnených kápov spolupracuje i s Regionálnym centrom remesiel ÚĽUV v Banskej Bystrici.

Monika Kunová sa narodila v Seredi. V domácom prostredí vídala vyšívať svoju babku a obdivovala jej práce z dávnejších čias. Zrejme tu sa u nej zrodila láska k výšivkárskemu remeslu a k ručným prácam vôbec. Spočiatku svoje práce rada darovala blízkym, kamarátom a známym. Záľuba vo

Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV) vykonáva a podporuje aktivity vedúce k zachovaniu a rozvíjaniu tradičných remesiel a ľudovej umeleckej výroby v súčasných podmienkach. Riadi Regionálne centrá remesiel, vykonáva múzejnú, dokumentačnú, výstavnú a edičnú činnosť. Vzájomnou spoluprácou s výrobcami a dizajnérmi trvale podnecuje vznik nových diel. Viac o aktivitách ÚĽUV: www.uluv.sk.

Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV)

Mgr. Alena Pastorková

Tel.: +421 905 370 680

Email: alena.pastorkova@uluv.sk

Web: www.uluv.sk

vyšívání ju stále poháňala dopredu, no zároveň i do histórie techník. Publikácie o slovenskom tradičnom odeve i rozhovory s pamätníkmi ju priviedli k vyšívaniu krojov z rôznych regiónov Slovenska.

Najradšej vyšíva plným plochým stehom na ľanovom alebo bavlnenom plátne napnutom na ráme podľa vopred predkreslených línií vzory najmä z oblasti Čataja, ktorý sa vyznačuje hustou kontúrovanou výšivkou. Ovláda však aj krížikovú a dierkovú výšivku, ktorou zdobí mužské krojové košele, rukávce, zástery a iné súčiastky tradičného odevu z rôznych regiónov. Venuje sa aj tvorbe vlastných vyšívanych prikrývok a obrúskov, na ktorých kombinuje rôzne vzory i farebnosť. Pri výrobe používa najmä ľanové a bavlnené látky a vyšívacie priadze bežne dostupné na trhu.

V súčasnosti je už v dôchodkovom veku a má dostatok času a chuti venovať sa aj naďalej remeselnej činnosti a zároveň odovzdávať svoje bohaté skúsenosti a znalosti v rámci rodinného kruhu i priateľom.

Marian Plavec sa narodil v Banskej Bystrici, čo podmienilo aj jeho vzťah k pastierskej kultúre ľudu Podpoľania. Ako výrobca ľudových hudobných nástrojov je aktívny od roku 1978 a dnes sa remeslu venuje už na dôchodku. Je všestranný inštrumentalista a ovláda viacero remeselných techník – nutnosťou je to najmä pri náročnej výrobe gájd. Je niekoľkonásobným držiteľom prestížnej ceny PhDr. Ladislava Lenga Instrumentum excellens – v roku 1984 za handrárske kostené píšťalky, v roku 2009 za pastierske píšťaly a v roku 2010 za fujary, gajdy a bačovské trúby.

Neopomenuteľnou a nemenej dôležitou súčasťou jeho osobnosti je publikačná a osvetová činnosť. Jeho prvé knižné dielo Majstri s podtitulom Výrobcovia ľudových hudobných nástrojov Slovenska z roku 2003 prinieslo čitateľom hlboké informácie o postupoch výroby ľudových hudobných nástrojov z jednotlivých regiónov Slovenska cez príbehy ich najvýraznejších tvorcov, s ktorými bol Marian Plavec ako novinár v kontakte od 80. rokov 20. storočia.

Marian Plavec je komplexná osobnosť – popularizátor slovenskej ľudovej hudobnej kultúry, žurnalista, fotograf, inštrumentalista i výrobca aerofónnych ľudových hudobných nástrojov – a aj vďaka nemu dnes môžeme hovoriť o tejto oblasti nášho nehmotného kultúrneho dedičstva ako stále živej.

Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV) vykonáva a podporuje aktivity vedúce k zachovaniu a rozvíjaniu tradičných remesiel a ľudovej umeleckej výroby v súčasných podmienkach. Riadi Regionálne centrá remesiel, vykonáva múzejnú, dokumentačnú, výstavnú a edičnú činnosť. Vzájomnou spoluprácou s výrobcami a dizajnérmi trvale podnecuje vznik nových diel. Viac o aktivitách ÚĽUV: www.uluv.sk.